

Вчений, педагог, лікар

До 110-ї річниці з дня народження видатного вченого, педагога, вчителя, лікаря — Дмитра Івановича Панченка, заслуженого діяча науки УРСР, доктора медичних наук, професора.



буремного часу громадянської війни, Другої світової війни, повоєнних років.

Д.І. Панченко народився 24 лютого 1906 р. в селі Новгородка Кіровоградської області. Після закінчення школи працював в комсомолі Кам'янця-Подільського, потім у Харкові та в ЦК ВЛКСМ у Москві. Закінчив Військово-медичну академію у Ленінграді. Там же у 1938 р. захистив кандидатську, а згодом — і докторську дисертацію. Під час блокади Ленінграда німецькими фашистами Дмитро Іванович трудився у клініках академії і займався науковою роботою. У період 1943–1944 рр. Д.І. Панченка призначено головним консультантом — невропатологом Ленінградського, а потім Північно-Кавказького та IV Українського фронтів. Пройшовши шлях від України дорогами Кавказу, Карпат, Чехословаччини, Угорщини аж до Німеччини, з фронту повернувся інвалідом.

З 1946 р. протягом 5 років Д.І. Панченко працював ректором Львівського державного медичного університету, де проявив неабиякі організаторські здібності у відновленні роботи інституту, його матеріально-технічного забезпечення. З 1954 р. Дмитро Іванович перейшов працювати в Київський державний інститут удосконалення лікарів завідувачем кафедри нервових хвороб, де розкрилися його наукові здібності як педагога, вчителя і висококваліфікованого лікаря.

Д.І. Панченко продовжував дослідження, розпочаті ще у Військово-медичній академії у Ленінграді, про вплив висоти на нервову систему, а згодом — метеофакторів на організм людини, зокрема хворих на гіпертонічну хворобу. У 1960-х роках на базі Київської обласної лікарні він перший в світі створив «Біотрон» з метою лікування пацієнтів із гіпертонічною хворобою і проведення профілактики її ускладнень, особливо інсульту. Це забезпечувалося завдяки усуненню впливу нестабільних атмосферних чинників на здоров'я людини. За допомогою кімнати «Біотрон», який дозволяє створити клімат, якого не існує в природі, лікували пацієнтів із наслідками черепно-мозкової травми, різноманітними полінейропатіями, хворих після перенесеної променевої хвороби. У Москві академіком Борисом Петровським створено прототип

«Біотрону» — барокамери, в яких проводили оперативні втручання за умови оптимальних метеофакторів й оксигенації повітря (іонізації).

Д.І. Панченко виховав велику плеяду лікарів-невропатологів, вчених, педагогів. Під його науковим керівництвом і консультуванням захищено кандидатські й докторські дисертації (професори А.Р. Вінницький, А.А. Ярош, Є.Л. Мачерет, П.Г. Сковій, Є.В. Андрущенко, А.В. Руденко, М.Д. Когут, І.С. Зозуля, Ю.І. Головенко, С.М. Віничук, І.З. Самосюк, В.Г. Ларіонов, Л.П. Лукашевич, В.С. Ткачук, Т.П. Третяк, М.І. Рубай, Н.Г. Єрохіна, І.В. Бойко, Р.Я. Адаменко, А.М. Дембо, Р.К. Новікова, В.Г. Панкарський, В.М. Курляндчиков, Т.С. Мостова та багато інших). Більшість наукових праць стосувалися впливу «Біотрону» на адаптаційні можливості організму, функціональний стан серцево-судинної системи, міокарда і коронарного кровообігу, легень, судинних захворювань головного мозку у хворих на гіпертонічну хворобу, впливу на білково-ліпідний обмін, периферичні судини, зорові та слухові функції, згортальну систему крові, відновлення порушених функцій при лікуванні «Біотроном», а також при комплексному лікуванні з його залученням. Особливу увагу приділяли захворюванням магістральних периферичних нервових стовбурів при атеросклеротичному ураженні судин, цукровому діабеті, при травматичній, ендартерії, радіаційних ураженнях. Клінічні, лабораторні дослідження підкріплювалися експериментальними, клініко-морфологічними даними. Дмитро Іванович надавав велике значення експерименту, морфологічним даним, протягом багатьох років при кафедрі нервових хвороб працювала експериментально-морфологічна лабораторія.

Поряд з підготовкою наукових кадрів Д.І. Панченко докладав багато зусиль для навчання лікарів-невропатологів для практичної охорони здоров'я. На кафедрі, яку він очолював, на високому рівні читали лекції, проводили практичні та семінарські заняття. Особливу роль він відводив вивченню основ неврології (анатомії та фізіології), клінічному мисленню лікаря. Ще в ті давні роки Дмитро Іванович виділив в клініці з неврологічними відділеннями: судинно-мозкової патології, захворювань центральної нервової системи і захворювань периферичної нервової системи. При неврологічних відділеннях існувало відділення реабілітації неврологічних хворих з приладами для застосування бальнеофізіотерапевтичних методів, масажем, рентгенівським кабінетом. Тобто ще в 1950–1960 рр. Дмитро Іванович запровадив послідовну систему лікування та реабілітації хворих із патологією нервової системи.

Д.І. Панченко — ініціатор впровадження нових технологій діагностики та лікування захворювань нервової системи. За його ініціативи закуплено прямо з виставки перший в колишньому СРСР ехоенцефалограф компанії «Siemens» і впроваджено в практику разом з тодішнім асистентом, кандидатом медичних наук Є.Л. Мачерет. Сумісно з інститутом кібернетики розроблено і впроваджено перші апарати для стимуляції м'язів типу «Міотон», «Міоритм», «Нейротон».

Професор Д.І. Панченко всі свої наукові розробки і розробки своїх учнів публікував у відомих на весь світ монографіях, наукових статтях «Влияние пониженного барометрического давления на некоторые функции нервной системы человека» (1940), «О парадоксальном изменении ритма пульса при понижении атмосферного давления» (1940), «Об инсульт — инфарктном процессе» (1954) [у цій роботі показано єдність патогенетичних механізмів виникнення інсульту та інфаркту міокарда та їх лікування; робота в ті роки була перекладена на німецьку та інші іноземні мови], «Лечение больных гипертонической болезнью в биотроне» (1962), «Медико-биологическое значение биотрона и его физико-технические ресурсы» (1964), «Эхоэнцефалография в невропатологии» (1975), «Клинико-электрофизиологические изменения при сосудистых заболеваниях головного мозга» (1978).

Професор Д.І. Панченко протягом 25 років був головним редактором широко відомого і авторитетного журналу «Врачебное дело», на сторінках якого друкувалися наукові праці відомих вчених і науковців-початківців. Він давав широку «зелену» дорогу молодим вченим. Сьогодні науковці старшого і середнього покоління з шанобливістю згадують Дмитра Івановича як чуйного і доброзичливого керівника, вчителя і наставника.

Пройшло 110 років з дня народження видатного вченого, педагога, вчителя, наставника, і 21 рік минуло з того часу, як його немає з нами. Проте він назавжди залишиться в нашій пам'яті. З нами його ідеї, наукові розробки, його настанови, його завдання — продовжувати розвивати неврологічну науку, впроваджувати нові технологічні методики в практику охорони здоров'я, виховувати молоде покоління лікарів та науковців і головне — любити людей, любити хворого. Саме це було кредо Дмитра Івановича протягом всього його життя...

Від імені учнів, друзів, лікарів.

І.С. Зозуля — завідувач кафедри медичних невідкладних станів Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, Заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України